

УДК 338.24:330.341

КЛАСТЕРНИЙ ПІДХІД ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ДПП-ПРОЕКТІВ

**ВОЛОДИНА В. О.,
здобувач ВНЗ «Національна академія
управління»**

У статті висвітлено особливості застосування кластерного підходу до реалізації інноваційних ДПП проектів. Подано визначення державно-приватного партнерства різними авторами. Побудовано схему організації інноваційного кластера у реалізації ДПП проектів. Наведено моделі і форми кластерного підходу у державно-приватному партнерстві. Наведено загальна схему ідентифікації кластера, принципи формування інноваційних кластерів у реалізації ДПП проектів та умови їх ефективної реалізації.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, кластерний підхід, кластер, інновації, інфраструктура, державний сектор.

В статье освещены особенности применения кластерного подхода в реализации инновационных ГЧП-проектов. Дано определение государственно-частного партнерства разными авторами. Построена схема организации инновационного кластера в реализации ГЧП проектов. Приведены модели и формы кластерного подхода в государственно-частном партнерстве. Представлены общая схема идентификации кластера, принципы формирования инновационных кластеров в реализации ГЧП проектов и условия их эффективной реализации.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, кластерный подход, кластер, инновации, инфраструктура, государственный сектор.

The article highlights the features of the application cluster approach to implement innovative PPP projects. Definitions of the PPP by different authors. A scheme of the innovation cluster in the implementation of PPP projects. The models and forms a cluster approach to public-private partnership. The general scheme of cluster identification, the principles of formation of innovation clusters in the implementation of PPP projects and the conditions of their effective implementation.

Keywords: public-private partnership, the cluster approach, cluster, innovation, infrastructure, public sector.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування економіки, особливого значення набувають напрями співпраці, зорієнтовані на впровадження інноваційного державно-приватного партнерства, що вимагають застосування новітніх методів, форм та принципів взаємодії органів державної влади, бізнес-структур, інноваційних підприємств, науково-дослідних установ та населення. У цьому контексті особливого значення набувають механізми застосування кластерного підходу у реалізації інноваційних проектів ДПП, що дозволятимуть у перспективі підвищувати ефективність впровадження

інноваційних проектів за участі держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реалізації механізмів державно-приватного партнерства, зокрема у інноваційній сфері, розглядалися такими науковцями: Догадайло В. А. [7], Ляхович О. О. [15], Онищенко Л. І. [14], Павлов В. І. [15], а дослідженням кластерного підходу присвятили свої праці такі провідні дослідники, як: Бобирев Д. Б. [2], Варяниченко О. В. [4], Дегтярьова І. О. [7], Левковська Л. В. [13], Підвисоцький В. Г. [16], Родіонова Л. Н. [19] та інші.

Попри значне висвітлення у працях, кластерного підходу та реалізації інноваційних ДПП проектів на сьогодні залишаються, мало дослідженими механізми застосування кластерного підходу у реалізацію інноваційних проектів та управління процесами інноваційного ДПП в Україні, що обумовило вибір теми наукової статті.

Мета статті полягає у виявленні особливостей реалізації інноваційних ДПП-проектів в Україні, зокрема на основі застосування кластерного підходу до управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку, розширюється інтерес та застосування механізмів державно-приватного партнерства у сфері науки, інновацій, науково-дослідній сфері.

В науково-технічній та інноваційній сферах формалізація відносин в рамках державно-приватного партнерства здійснюється у вигляді певних програм та підпрограм, спрямованих на вирішення окремих проблем, відповідно до визначених національних пріоритетів [14]. Роль інноваційних проектів державно-приватного партнерства може визначатись сутністю та особливостями інноваційного державно-приватного партнерства, як явища. Тлумачення цієї сутності наведемо у таблиці 1.

Таблиця 1

Трактування сутності інноваційного державно-приватного партнерства*

Автор	Сутність
А. Н. Фолом'єва, В. Н. Архангельський та ін. [10, с. 355].	Система, що володіє особливим комплексом економічних, соціальних, правових, політичних, організаційних, управлінських та інших взаємозв'язків і умов, спрямована на максимально ефективне формування і використання різних ресурсів та їх джерел для реалізації намічених ефективних напрямків, соціально-економічного розвитку.
Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 1 липня 2010 р. № 2404-УІ [18]	Співробітництво між державою та юридичними особами, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору.
В. Г. Варнавський [3, с. 48].	Юридично закріплена форма взаємодії між державою і приватним сектором щодо об'єктів державної і муніципальної власності, а також послуг, виконуваних і надаються державними та муніципальними органами, установами та підприємствами з метою реалізації суспільно значущих проектів в широкому спектрі видів економічної діяльності.

Продовження табл. 1

А. К. Чонка [21]	В широкому розумінні – будь-яка можлива взаємодія бізнесу, органів влади та суспільства; у вузькому розумінні – рівноправне взаємовигідне співробітництво між державою і приватним бізнесом в процесі інноваційної діяльності.
В. А. Догадайло, Е. А. Поляткова [9, с. 58].	Інституційний та організаційний альянс держави і бізнесу з метою реалізації національних і міжнародних, масштабних і локальних, але завжди суспільно значущих проектів в широкому спектрі сфер діяльності: від розвитку стратегічно важливих галузей промисловості і НДДКР до забезпечення суспільних послуг.
А. В. Баженов [1, с. 53].	Процес, при якому приватний бізнес наймається державою для того, щоб виконати свої завдання на певних умовах.

**Укладено автором на основі [10, с. 355; 18; 3, с. 48; 21; 9, с. 58; 1, с. 53].*

Відповідно, інноваційне державно-приватне партнерство може характеризуватись, як впровадженням інноваційно-спрямованих проектів у окремих галузях так і чисто інноваційних проектів, проектів зорієнтованих на високу економічну вигоду, або проектів, зорієнтованих на незначну першопочаткову економічну вигоду, але значну суспільну вигоду. Такі проекти мають велике значення для держави.

У світовій практиці до форм ДПП в інноваційній сфері відносять: ліцензійний договір, спільні інвестиційні фонди (у т. ч. венчурні фонди), науково-дослідні центри, стартап-компанії та інноваційні кластери. І, саме, інноваційний кластер об'єднує інші інноваційні структури (бізнес-інкубатор, інноваційний центр, технопарк, технополіс) та державний сектор у системі ДПП [15, с. 59].

Основними умовами результативного застосування державно-приватних інноваційних проектів на сьогодні вважаються кластери, людський капітал та інновації, які тісно пов'язані між собою, оскільки вони передбачають добровільність дій, трансакційні стимули, високий ступінь використання інформації та забезпечують найкращі результати діяльності у поєднанні один з одним. У кластерах створюються найсприятливіші умови для реалізації людського капіталу та інновацій, що, у свою чергу, забезпечує високі економічні і соціальні результати цих утворень, а також територій, на яких вони розміщуються [7].

Застосування кластерного підходу здатне суттєво вплинути на стан державної промислово-інноваційної політики. Відповідно, необхідним є активізація зусиль держави у напрямку не лише підтримки розвитку пріоритетних галузей народного господарства, а на стимулювання підтримки взаємовідносин між підприємствами та споживачами товарів і послуг, між підприємствами та органами влади.

Формування інноваційних кластерів у реалізації проектів державно-приватного партнерства – це принципово новий підхід у перебудові економіки на новий інноваційний рівень, що дозволить їй конкурувати з провідними економіками світу [6, с. 10].

Застосування кластерного підходу у реалізації інноваційних ДПП проектів може реалізовуватись шляхом об'єднання спільних інтересів сконцентрованих за

географічною ознакою груп взаємозалежних компаній, спеціалізованих постачальників, постачальників послуг, фірм у споріднених галузях, а також пов'язаних з їх діяльністю організацій у певних галузях, що конкурують, але при цьому виконують спільну роботу, і діяльність яких спрямована на впровадження інноваційних змін [17, с. 258].

Необхідність та пріоритетність застосування кластерного підходу у впровадженні інноваційних ДПП проектів обумовлено значними перевагами його застосування [13, с. 116]:

Перевага 1. Застосування кластерного підходу підвищує продуктивність діяльності фірм і галузей за рахунок: ефективної спеціалізації; економії масштабу; доступу до технологій, постачальників, кваліфікованої робочої сили, інформації, бізнес-послуг та ін.

Перевага 2. Застосування кластерного підходу створює можливості для інноваційного й виробничого зростання.

Перевага 3. Застосування кластерного підходу стимулює і полегшує формування нового бізнесу: використання венчурного капіталу; зв'язок усередині кластера; підтримка появи нових учасників; зміцнення соціальних та інших неформальних зв'язків [17, с. 232].

При цьому, держава виступає однією із трьох рівноправних сторін, кожна із яких здійснює свої специфічні функції. Такий підхід у закордонній літературі називають концепцією «потрійної спіралі». Зміст даного підходу в тому, що інноваційний розвиток найбільш ефективно може бути забезпечений за рахунок спільної діяльності держави, бізнесу й наукового співтовариства. На практиці відносини при створенні або використанні інновацій часто носять характер «подвійної спіралі»: держава – наука; бізнес – наука; держава – бізнес [8, с. 142].

«Модель «потрійної спіралі» – організована відповідно до принципів перетинання трьох варіантів відносин. У даній моделі кожний з інститутів забезпечує систему виробництва знань за рахунок створення гібридних інституціональних форм, що знижують невизначеність» [8, с. 142]. Схему організації інноваційного кластера у реалізації ДПП проектів включає залучення до таких проектів органів влади, наукових та освітніх закладів, бізнесу та інших стейкхолдерів (рис. 1).

Згідно з висновками науковців [19, с. 3], застосування кластерного підходу у реалізації інноваційних ДПП проектів має наступні характерні ознаки: 1) наявність структури-лідера (як правило – це орган влади), що визначає довгострокову спільну стратегію економічної системи; 2) територіальна локалізація основної маси суб'єктів господарювання – учасників кластерної системи; 3) стійкість стратегічних міжнародних господарських зв'язків у рамках кластерної системи, включаючи її міжрегіональні та міжнародні зв'язки; 4) наявність спільних корпоративних систем управління, бізнес-процесів, централізованого контролю та аналізу.

Зрозуміло, що ефективність кластерного підходу вимірюється не лише економічним ефектом від впровадженого інноваційного проекту, але й розробкою нових технологій а також ступенем скоординованості структур, що взаємодіють у процесі реалізації проекту для досягнення максимальної віддачі.

Формування інноваційних кластерів у межах державно-приватного партнерства може здійснюватись за такими їх видами: за напрямом досягнення

конкурентних переваг (продуктові; технологічні; сировинні; інфраструктурні; організаційні); за напрямом спрямування (корпоративні (бізнесові) інноваційні кластери; регіональні); за галузевим спрямуванням (галузеві інноваційні кластери; комплексні інноваційні кластери); за рівнем впроваджених інновацій (суто інноваційні кластери; кластери інноваційного спрямування) [5, с. 226].

Рис. 1. Схема організації інноваційного кластера у реалізації ДПП проектів*

*власна розробка автора

Реалізація інноваційних проектів ДПП на основі кластерного підходу може здійснюватись на основі базових форм ДПП в інноваційній сфері [15, с. 58]: традиційні – запровадження інноваційних рішень на засадах державно-приватного партнерства у традиційних сферах господарювання; інноваційні – запровадження проектів НДДКР на засадах ДПП та підтримка їх на всіх етапах інноваційного процесу; прямі – участь державного партнера у проектах ДПП через спільне фінансування та його управління; непрямі – участь державного партнера у проектах ДПП через механізми податкового регулювання; інституційні – формалізація відносин ДПП здійснюється на підставі створення господарської одиниці; договірні – формалізація відносин ДПП здійснюється на підставі укладання договору.

Можна структурувати моделі реалізації кластерного підходу у державно-приватному партнерстві за рівнем розподілу ризиків між партнерами (рис. 2).

Рис. 2. Моделі і форми кластерного підходу у державно-приватному партнерстві*

*власна розробка автора

За даними Світового банку, можна стверджувати, що в Україні активно розвинуті такі чотири форми реалізації інноваційних проектів ДПП на основі кластерного підходу: договори підряду (на управління чи оренду об'єктом); концесії (обслуговування, експлуатація та передача об'єкта; обслуговування, оренда та передача об'єкта; будівництво, експлуатація та передача об'єкта); проекти «зеленого поля», тобто нові проекти або проекти «з нуля (будівництво, оренда та передача об'єкта; будівництво, експлуатація та передача об'єкта; будівництво, володіння та експлуатація об'єкта); проекти «продажу активів» (повна або часткова приватизація) [24].

До перспективних організаційних суб'єктів реалізації інноваційних проектів ДПП на основі кластерного підходу дослідники відносять: венчурні фонди, технопарки, бізнес-інкубатори, особливі економічні зони, фінансово-промислові групи, концесійно-франчайзингові форми, закриті пайові фонди; створення та функціонування вільних економічних зон, науково-виробничих та технічно-впроваджувальних зон [15, с. 59].

До складу проектів ДПП в Україні, згідно методології Світового банку, включено проекти, що реалізуються на основі договорів управління, оренди, концесії, продажу активів [22].

Відповідно до типології державно-приватних партнерств в інноваційній сфері, розробленої ОЕСР, сьогодні в Україні найбільш поширеними – є проекти технологічних розробок, прикладних досліджень та доконкурсних досліджень. Існують й інші форми ДПП в інноваційній сфері: міжвідомчі інноваційні програми, венчурне інвестування, офшорне програмування, лізинг, аутсорсинг тощо [14]. Різновидом інноваційних кластерів є також технопарки, головною функцією яких в Україні сьогодні є підвищення конкурентоспроможності бізнесу незалежно від його галузевої належності. [5].

Особливо актуальними у сучасних умовах – є інноваційні ДПП проекти на основі кластерного підходу у галузях: енергоефективності, утилізації твердих побутових відходів, рекреаційних зон та зон відпочинку, охорони здоров'я, освіти (особливо дошкільної) та електронного урядування.

Зокрема, в Україні нині працює понад дванадцять інноваційних кластерів із залученням потенціалу держави, зокрема: «Енергетика сталого розвитку» (м. Київ), «Нові машини» (м. Дніпропетровськ), «Нові матеріали» (м. Харків), «Технології інформаційного суспільства» (м. Київ), «Біотехнології» (м. Львів) та ін. Результатом діяльності цих високотехнологічних кластерів стає впровадження інноваційних технологій [4].

Уже накопичено досвід роботи транскордонних кластерів, які охоплюють суміжні території сусідніх держав і до складу яких входять підприємства, розміщені по обидва боки кордону. Наприклад, туристично-рекреаційний кластер, який охоплює прикордонні території України (Закарпатська область), Польщі й Білорусі, екоенергетичний (Україна (Львівська область) і Польща). [16].

Пріоритетні напрями використання механізмів інноваційних проектів ДПП в Україні [22]: побудова нових та реконструкція старих автомобільних доріг на умовах концесії; розвиток (та модернізація) об'єктів сфери житлового-комунального господарства; геологічна розвідка родовищ та видобуток корисних копалин; реалізація спільних проектів у гуманітарній сфері (освіта, наука, екологічний туризм, рекреація, охорона пам'яток культурної та природної спадщини, будівництво зон відпочинку (сквери, паркові зони) та ін.).

Для подальшої реалізації стратегічного управління інноваційними проектами ДПП в Україні, повинні бути виконані наступні умови:

- 1) Визначені чіткі критерії включення кластеру в загальнодержавні програми;
- 2) До цього процесу повинні залучатися регіональні органи влади та інститути громадянського суспільства;
- 3) Весь процес повинен бути максимально публічним і прозорим, щоб якомога більше знизити фактор несправедливого лобіювання інтересів;
- 4) Контроль за реалізацією таких програм має бути покладений на громадянські інститути [2].

Основними перевагами та стимулами застосування кластерного підходу до впровадження інноваційних ДПП проектів визначаємо:

– переваги: можливості залучення бюджетних коштів для здійснення проектів, об'єднання зусиль, ресурсів, сучасних методів менеджменту та іншого державного та приватного секторів економіки, розширення можливостей для отримання кредитів, подолання «провалів ринку», виконанням договорів на умовах партнерства;

– стимули: розподіл інноваційних ризиків, отримання додаткових ресурсів і доходів, гарантій, державної підтримки, доходів, створення іміджу та екологічно відповідального бізнесу.

Процес первинного формування інноваційних кластерів включатиме етапи: ідентифікації кластеру, визначення напрямів діяльності та моделювання діяльності, окреслення впливу основних чинників на діяльність кластеру (рис. 3).

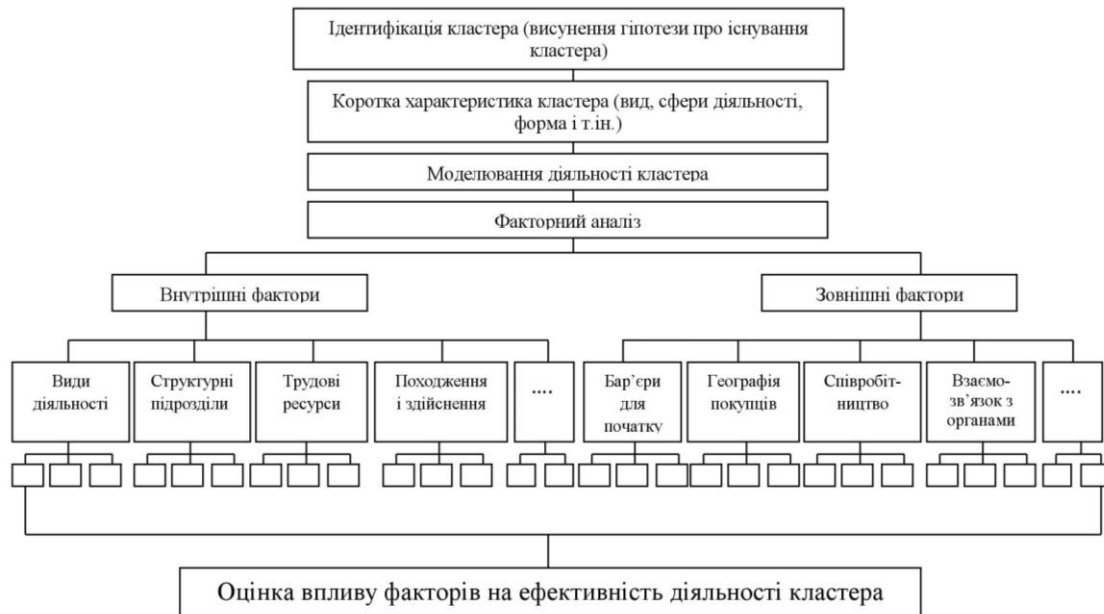

Рис. 3. Загальна схема ідентифікації кластера*

*укладено автором на основі [11; 12; 13]

До принципів формування інноваційних кластерів у реалізації ДПП проектів відносимо [12]: відкритості – передбачає подолання замкнутості господарських комплексів економіки; взаємної відповідальності – учасники повинні бути взаємовідповідальними співпрацюючи один з одним; конкурентного партнерства – взаємовигідність інноваційної співпраці в транскордонному регіоні; стримувань і противаг – поєднання фактичної координації співпраці, взаємозалежності учасників та із юридичною та фінансовою їх незалежністю; багаторівневої взаємодії – взаємодія органів управління, бізнесу, навчальних закладів між собою, а також з аналогічними органами влади, бізнесом із за кордону.

Управління процесами інноваційного державно-приватного партнерства на основі кластерного підходу також об'єднуватиме розвиток усіх зацікавлених суб'єктів інноваційних процесів в межах держави. [6, с. 12] При формуванні стратегії та програм державно-приватного партнерства на основі кластерного підходу слід дотримуватися наступної послідовності:

- дослідження інтересів суб'єктів та об'єктів кластерного підходу;
- формулювання цілей і завдань проекту ДПП, а також шляхів їх досягнення (основними вимогами є (вимоги «SMART»): S (specific) – конкретність; M (measurable) – вимірність; A (achievable) – досяжність, R (realistic) – реалістичність; T (timed) – визначеність у часі [23, р. 35-36];
- визначення пріоритетних заходів для виконання поставлених завдань і цілей та очікуваних результатів реалізації проекту;
- формування ресурсного забезпечення виконання заходів (фінансових, матеріальних, трудових, часових ресурсів);
- розробка структури управління, повноважень і відповідальності посадових осіб за реалізацію заходів та досягнення цілей;
- реалізація та моніторинг реалізації запланованих заходів проектів;

– аудит та оцінка ефективності реалізації проектів.

Методологія реалізації інноваційних ДПП проектів на основі кластерного підходу в Україні визначається такими умовами:

1. Оптимізоване законне середовище. Закон повинен бути основою для реалізації кожного ДПП проекту.

2. Організована структура державного сектора. У державному секторі повинна бути спеціальна команда для розробки та виконання проектів або програм ДПП.

3. Деталізація угоди. Контракт повинен включати опис обов'язків, ризики та переваги державних і приватних партнерів, така угода дозволить збільшити ймовірність успіху партнерства.

4. Підтримка зацікавлених сторін. При ДПП залежними від партнерства будуть не тільки держава і приватний партнер, але й інші зацікавлені сторони.

5. Реалістична оцінка можливих ризиків.

Висновки і пропозиції. Застосування кластерного підходу до реалізації інноваційних ДПП проектів дасть можливість об'єднати інтереси держави, бізнесу, наукових установ та громадськості для запровадження продуктивних та процесних інновацій. Умовами ефективною реалізації інноваційних ДПП на основі кластерного підходу – є оптимізоване законне середовище для реалізації таких проектів, організована структура державного сектора, деталізація угоди та чітке визначення доходів партнерів, раціоналістична оцінка ризиків проекту. Таким чином, необхідними є подальші дослідження щодо напрямів удосконалення механізму розгляду та прийняття проектів ДПП органами державної влади.

Література:

1. Баженов А. В. Финансирование проектов ГЧП в государственных корпорациях. Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. 2009. № 4. С. 53-57.

2. Бобирев Д. Б. Кластерный подход – путь до забезпечення конкурентоспроможності регіону. URL: http://www.rusnauka.com/21_NNP_2010/Economics/70597.doc.htm

3. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство в недвижимости – что это такое? Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. 2009. № 4. С. 48-57.

4. Варяниченко О. В. Формування інноваційних кластерів в Україні як інструмент розвитку та конкурентоздатності. Наук. вісн. НГУ. 2011. № 3. С. 118–121.

5. Горблюк Р. В. Кластери: теоретичне підґрунтя та перспективи розвитку. Регіональна економіка. 2010. № 3. С. 222–229.

6. Государственно-частное партнерство. Базовый доклад Организации экономического сотрудничества и развития. М. 2005. 25 с.

7. Дегтярєва І. О. Наукові та практичні аспекти застосування кластерного підходу в управлінні конкурентоспроможністю регіонів України. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej13/txts/Degtyaryova.pdf>

8. Дежина И. Г. Государство, наука и бизнес в инновационной системе России. / И. Г. Дежина, В. В. Киселева // монография. М.: ИЭПП, 2008. 227 с.

9. Догадайло В. А., Поляtkова Е. А. Возможности реализации принципов частно-государственного партнерства в стройиндустрии для развития рынка массового жилищного строительства. Недвижимость и инвестиции. Правовое регулирование. 2009. № 4. С. 58-60.

10. Инновационный тип развития экономики: учебник / под общ. ред. А. Н. Фоломьева. М.: Изд-во РАГС. 2008. 425 с.

11. Инновационный потенциал научного центра: методологические и методические проблемы анализа и оценки / В. И. Суслов и др. Новосибирск: Сибирское научное издательство. 2007. 276 с.

12. Кластерный подход к управлению и развитию регионов: сборник научных докладов VI Международной научно-практической конференции, 21–22 июня 2012 г., г. Севастополь / [под общ. ред. Толкованова В. В., Соколенко С. И., Микулы Н. А., Вишня Л. И., Дубницкого В. И.]. Севастополь, 2012. 148 с.

13. Левковська Л. В. Формування інноваційних кластерів в Україні. Продуктивні сили України. 2009. № 1. С. 115-119.

14. Онищенко Л. І. Державно-приватне партнерство в інноваційній сфері. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/361>.

15. Павлов В. І., Ляхович О. О. Особливості форм державно-приватного партнерства в інноваційній сфері. Регіональна економіка. 2013, №3. С. 57-65.

16. Підвисоцький В. Г., Палпу Т. В. Транскордонні кластери: європейський досвід створення та розвитку. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. № 4. С. 28–35.

17. Портер М. Конкуренція. М.: Издат. дом «Вильямс». 2005. 608 с.

18. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 р. № 2404-УІ / Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 40. ст.524

19. Родионова Л. Н., Хайруллин Р. Ф. Кластеры как форма интеграции инвестиционных ресурсов. Нефтегазовое дело: электрон. науч. журн. 2006. Вып. 1. URL: http://www.ogbus.ru/authors/Rodionova/Rodionova_4.pdf

20. Сильвестров С. Партнерство государства и частного сектора. Экономика России: XXI век. 2005. №18. С. 12-21.

21. Чонка А. К. Государственно-частное партнерство: симбиоз государства и бизнеса. URL: <http://www.bujet.ru>.

22. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

23. George T. Doran. There's a S.M.A.R.T. way to write management's goals and objectives. Management Review. Volume 70, Issue 11(AMA FORUM). P. 35-36.

24. World Bank and PPIAF. PPP in developing countries. URL: http://ppi.worldbank.org/explore/ppi_exploreCountry.aspx?countryId=97.

The article describes the peculiarities of applying the cluster approach to the implementation of innovative PPP projects. In today's conditions of reforming the economy, cooperation directions aimed at introducing innovative public-private partnerships, which require the application of the latest methods, forms and principles

of interaction between public authorities, business structures, innovation enterprises, research institutions and the population, are of particular importance. In this context, the mechanisms of application of the cluster approach in implementing innovative PPP projects, which will allow in the future to increase the efficiency of implementation of innovative projects with the participation of the state, become especially important.

The definition of public-private partnership is given by various authors. The scheme of organization of innovation cluster in the implementation of PPP projects was constructed. Managing the processes of innovative public-private partnership based on a cluster approach will also integrate the development of all interested actors of innovation processes within the state. Models and forms of a cluster approach in public-private partnership are presented. The general scheme of cluster identification, principles of formation of innovative clusters in the implementation of PPP projects and the conditions for their effective implementation are presented. Particularly relevant in modern conditions are innovative DPP projects based on a cluster approach in the areas of energy efficiency, solid waste utilization, recreation areas and recreation areas, health care, education (especially preschool) and e-governance.

Application of the clustered approach to the implementation of innovative PPP projects will enable the united interests of the state, business, scientific institutions and the public to introduce product and process innovations. The conditions for the effective implementation of innovative PPPs on the basis of a cluster approach are an optimized legal environment for the implementation of such projects, organized public sector structure, details of the transaction and a clear definition of the income of partners, rational risk assessment of the project. Therefore, further research is needed on how to improve the mechanism for considering and adopting PPP projects by public authorities.